

СТАНОВИЩЕ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Изготвил становището: проф. д.н Божидар Виолинов Божинов

Автор на дисертационния труд: Йордан Славчев Чорбаджийски, кандидатстващ за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Тема на дисертационния труд: „Финансов анализ и оценка на абсорбцията и експорта в сектора на винопроизводството в Република България ”

Становището е изготвено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д.А. Ценов“, Свищов. Становището е изготвено на основание Заповед № 1157/23.10.2024 г. за утвърждаване на състава на научното жури по откритата процедура по публична защита на дисертационен труд на тема „Финансов анализ и оценка на абсорбцията и експорта в сектора на винопроизводството в Република България”, разработен от Йордан Славчев Чорбаджийски, за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8. Икономика, по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка” (Финанси).

Нормативните изисквания за дисертационния труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ са налични в чл. 27 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България и чл. 68 на Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д.А.Ценов“, според които:

(1) Дисертационният труд трябва да съдържа научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд трябва да показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания.

(2) Дисертационният труд трябва да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено. Дисертационният труд трябва да съдържа: заглавна страница; съдържание, увод; изложение; заключение - резюме на получените резултати с декларация за оригиналност; библиография.

Чл. 72, т. 4 на Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д.А.Ценов“ предполага и изискването за покриване на минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Изходен пункт за становището са:

1. Дисертационен труд „Финансов анализ и оценка на абсорбцията и експорта в сектора на винопроизводството в Република България ” в обем от 177 страници, вкл. и приложения. Приемам общия обем като достатъчен за изясняване на авторската теза.

2. Списък с публикациите на кандидата по темата, включващ:

1. Чорбаджийски, Й. Оптимизиране на експорта в сектор винопроизводство по примера на винарска изба Черноморски Злато АД. ГОДИШЕН АЛМАНАХ „НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ“ – Том XVI, 2023, КНИГА 19 (СТУДИИ И СТАТИИ) АИ ЦЕНОВ, ISSN: 1313-6542.
2. Чорбаджийски, Й. Анализ на тенденциите във винопроизводството (2010-2019 г.) – финансово-отраслеви аспекти. Научно списание „Общество и здраве“ Година II (2021), бр. 4, Регионална библиотека „Любен Каравелов“ – Русе © Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Канев“ АД – Русе ISSN 2683-0892.
3. Чорбаджийски, Й. Епидемията COVID-19 и винарската индустрия в България: предизвикателства и тенденции. СБОРНИК ДОКЛАДИ ОТ НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „ЛОГИСТИКАТА И ОБЩЕСТВЕНИТЕ СИСТЕМИ“ 25-27 , февруари 2021 година, Електронно издание Велико Търново, Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“ ISSN 2738-8042, 1084 - 1096 стр.

3. Списък с приноси, включващ 7 дефинирани приноса, а именно:

Първо. Аргументирано представяне на възможностите пред винопроизводството в България да поддържа относителна финансова устойчивост, в условията на неблагоприятна пазарна среда чрез ефективна национална подкрепа за трайно популяризирането на идентичността на водещите лозаро-винарски региони на европейските и световните пазари.

Второ. Обосноваване на връзката за успешна перспектива пред винопроизводството на качествени вина в България с европейски субсидии и административни мерки за подпомагане на лозаро-винарския сектор, равностойни с тези за водещите държави във винопроизводството като отговор на намаляващия производствен капацитет на бутиковите винарски изби, които в по-голямата си част са микро- и малки предприятия.

Трето. Извеждане на външнотърговското салдо за търговията с българско вино през изследвания период 2017-2023г. , което запазва тренд към намаляване, тъй като по-голям процент от произведените вина в България се реализират на вътрешния пазар, а това показва голям резерв за оптимизиране на експорта на качествени вина.

Четвърто. Оптималното използване на националните и европейски проекти за финансова подкрепа на винопроизводството и вътрешните източници за финансиране при инвестиции в иновативни технологии за сектора са предпоставка за повишаване на качеството на готовата продукция, конкурентоспособността, експорта и икономическият растеж в отрасъл земеделие.

Пето. Представяне на постигнати оптимални резултати от експорта на вино, които са свързани с повишаването на квалификацията на служителите и работниците, ангажирани във винарските изби и с национална финансова подкрепата за презентиране на български качествени вина в страните-членки на ЕС, което чувствително увеличава продажбите във водеща винарска изба.

Шесто. Използването на представените в изследването добри инвестиционни проекти и практики за постигане на оптимални финансови резултати в периода след пандемията, ще осигурят ръст в експорта на вина.

Седмо. Обосноваване на необходимостта от създаването на нова национална стратегия за оптимизиране на експорта чрез адекватна подкрепа към гроздопроизводителите, които са от изключително значение за винарската индустрия, с производството на качествена суровината, от която се прави качествено вино.

4. Автореферат в обем 60 стр.

5. Справка за изпълнение на минималните национални изисквания и публикации по дисертационния труд, с посочени 3 публикации, позволяващи набирането на 35 точки по националните изисквания.

6. Списък на участията на докторанта в научни форуми, с посочени участия в 3 научни форума, а именно:

Участие в Докторантска научна сесия - 20.11.2024 г., СА „Д.А. ЦЕНОВ“ Свищов, и представяне на Годишен алманах „Научни изследвания на докторанти“ АИ ЦЕНОВ, ISSN: 1313-6542

Участие в семинар „Методика на научните изследвания“, проведен на 09.10.-11.10.2020 г.

Участие в докторантската научна сесия 2022 г. като слушател

В изпълнение на задълженията ми като член на научното жури представям следните констатации и заключения:

I. Общо представяне на дисертационния труд

Заглавието на дисертацията „Финансов анализ и оценка на абсорбцията и експорта в сектора на винопроизводството в Република България ” отговоря напълно на съдържанието. Обемът от 103 страници основен текст считам, че е достатъчен за изясняване на авторската теза. Предметът на изследване, формулиран на стр. 5, е финансовия анализ и оценката на експорта в сектора на винопроизводството за периода на членство на Република България в ЕС.

В структурно отношение дисертацията е изградена стройно и логично – три глави, въведение и заключение, и допълнителни приложения. Според мен структурата на дисертацията, балансът между частите, и най-вече тяхното съдържание ни представят докторанта като изключително съвестен изследовател.

Първа глава е озаглавена „ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА АБСОРБЦИЯТА И ЕКСПОРТА В СЕКТОР ВИНОПРОИЗВОДСТВО“ и в нея авторът прави преглед на теоретичните достижения в областта на винопроизводството в България, като го надгражда с макроикономически тенденции за анализ и оценка на пазарния капацитет на винопроизводството в Република България и по този начин дефинира ключови предизвикателства и перспективи за развитие на сектор винопроизводство в условията на европейския съюз.

Във втора глава „МЕТОДИКА ЗА СЕКТОРНИ АНАЛИЗИ И ОЦЕНКИ В СЕКТОР ВИНОПРОИЗВОДСТВО“ се акцентира върху възможността за изграждане на методика за секторни финансово-икономически анализи и оценки във винопроизводство. В качеството на субекти на финансово-икономическите анализи и оценки са водещи винопроизводители в България, като на база констатираните тенденции и резултати са дефинирани и ключови фактори, влияещи върху винопроизводството в България.

Трета глава „ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ТЕНДЕНЦИИ ПРЕД ЕКСПОРТА ПРИ ВИНАРСКАТА ИНДУСТРИЯ В БЪЛГАРИЯ СЛЕД ПАНДЕМИЯТА“ представя проведено емпирично изследване за приложимост на добрите финансови резултати във винопроизводството и перспективите за продуктовата и регионална структура на винопроизводството в България. Представен е и задълбочен финансово-икономически анализ и оценка за подобряване на експорта в сектора на винопроизводството в България по примера на „Черноморско злато” АД.

Приемам структурата (и съответстващата ѝ логика на изследване) за напълно сполучлива и достатъчно балансирана, а поднесените оценки и изводи - точни и коректно (личностни) формулирани.

Използваната литература за написването на дисертацията включва 115 литературни, информационни и интернет източника, от които 47 на български език, 2 на руски език, 64 на английски език. По моя преценка, използваните източници са коректно ползвани в дисертацията.

Изследването включва и 6 приложения – въпросник и резултати от емпиричното проучване и финансова информация, свързана с проведения финансово-икономически анализ и оценка за подобряване на експорта в сектора на винопроизводството в България по примера на „Черноморско злато” АД.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Темата на изследването е дисертабилна, актуална и значима от теоретична и практическа гледна точка. Изложеното авторово виждане на стр. 5 ми позволява да потвърдя, че темата е оригинална и актуална.

Обект на изследване на дисертационния труд е предизвикателствата пред винопроизводството в Република България.

Предметът на изследване, формулиран на стр. 5, е финансовия анализ и оценката на експорта в сектора на винопроизводството за периода на членство на Република България в ЕС.

Основната изследователска теза е: че чрез анализ и оценка на инвестиционните решения в сектора на винопроизводството се идентифицират с мащабите и тренда на абсорбцията и експорта като фактори на икономическия растеж. (с. 5).

Целта на изследването е: чрез финансов анализ и оценка на инвестиционните решения в сектора на винопроизводството да се идентифицират мащабите и тренда на абсорбцията и експорта като фактори на икономическия растеж (с. 5). Намирам и целта, и основните задачи, за правилно формулирани и предоставящи достатъчно възможности за изводи и препоръки.

Изследователските търсения в дисертационния труд в тяхната теоретична и емпирична част са ограничени от автора до: обхвата на подотрасъл винопроизводство с оглед проследяване на тенденциите и перспективите за повишаване на абсорбцията, конкурентоспособността и експорта в българската винарска индустрия по примера на водеща винарска изба „Черноморско злато“ АД. Извън обхвата на изследването остават въпроси, свързани с технологичния, маркетингов и организационния процес при производството на грозде, вино и провеждането на винен туризъм в лозаро-винарските райони в България.

В дисертацията са използвани методите на анализ и синтез, сравнителният метод, индуктивният и дедуктивният методи, методът на наблюдението, дескриптивният метод, анкетният метод, методи за проучване и оценка на производствения потенциал, ефективността и конкурентоспособността и други. За илюстриране на резултатите и постигане на по-добра прегледност в изследването са включени таблици и графични изображения.

Общото ми мнение относно дисертационния труд на докторант Чорбаджийски е, че авторът ясно и точно е дефинирал своите виждания и идеи и в рамките на дисертацията е успял да аргументира и защити своите виждания. Направено е разграничение на достиженията на научната мисъл до този момент и авторовия принос по изследваната проблематика.

Представената дисертация е в обем 176 страници, от които 103 страници основен текст, структурирани в три взаимно свързани и надграждащи се глави. Считаю, че обемът на изследването е достатъчен докторантът да развие и защити своето виждане по изследваната проблематика.

В подкрепа на изложението в дисертацията са оформени 23 таблици и 14 фигури, които са с достатъчна висока степен на информативност и са пряко свързани с излаганата теза и виждания на докторанта.

Дисертационният труд е написан на разбираем език с коректно ползване на специализираната научна терминология по проблематиката. Не се забелязва наличие на значителни отклонения от тезите в изложението, повторения на виждания и пасажи, както и наличие на логически противоречия и съразмерност на частите. Изчисленията в дисертацията се базират на утвърдени математически и статистически подходи и модели, които коректно и уместно са приложени към анализирания данни.

Считам, че авторът се е придържал към правилата за научна етика при създаването на научни изследвания, като коректно е цитирал използваните литературни източници съгласно възприетия в Стопанска академия АРА стил.

По отношение на обема и съдържанието на автореферата, считам, че той е в достатъчен обем и коректно, пълно и точно отразява в резюме съдържанието и достиженията в дисертационното изследване на автора.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Представената за рецензиране дисертация представлява завършен научен труд по темата „Финансов анализ и оценка на абсорбцията и експорта в сектора на винопроизводството в Република България“. В рамките на проведеното изследване, авторът достига до заключение и надграждания, обособени в рамките на 7 приноса, посочени в приложения автореферат.

Сред значимите авторовите достижения с характер на принос можем да откروим следните:

- Предлаганите мерки и политики за повишаване на финансова устойчивост на българските винопроизводители, в условията на неблагоприятна пазарна среда, чрез ефективна национална подкрепа за трайно популяризирането на идентичността на водещите лозаро-винарски региони, съчетана с административни и финансови подкрепящи мерки, в областта на въвеждане на иновации и повишаване на конкурентоспособността, особено за микро и малките предприятия в сектора.
- Представените доказателства за наличието на голям резерв за оптимизиране на експорта на качествени вина чрез провеждането на задълбочен авторов финансово-икономически анализ на външнотърговското салдо за търговията с българско вино през периода 2017-2023 г.
- Представените резултати от проведеното авторово анкетно проучване на тема „Финансов анализ и оценка на абсорбцията и експорта в сектора на винопроизводството в Република България“, които на базата на отговорите на 62 респондента очертават актуалните предизвикателства и проблеми пред сектора у нас.
- Предложената и апробирана методика за финансово-икономически анализ в сектора на винопроизводството, която успешно е използвана при анализа на винарска изба „Черноморско злато“ АД и доказва своята приложимост при анализа на финансово-икономическото състояние и тенденции на фирмите във винопроизводителния сектор.

Лично на мен не ми е известно дали предложените от автора идеи и резултати са намерили отзвук и признание в специализираната научна литература.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

В науката никога не съществува изследване, за което да можем да кажем че е окончателно завършено и няма потенциал за бъдещо развитие и усъвършенстване. Същото се отнася и за дисертационния труд на докторант Йордан Чорбаджийски.

Въпреки че разработката има своите неоспорими достойнства, считам че определено би спечелила от отстраняването на някои слабости. Във връзка с това бих отправил следната критична бележка с характер на препоръка, а именно, че оценката на практическата приложимост на анонсираната методика за финансово-икономически анализ на фирмите в сектора на винопроизводството би била значително по-пълна, ако се приложи при по-голям брой реални фирми.

Отправените бележки и препоръки не намаляват значимостта на дисертационния труд, нито поставят под съмнение изследователските възможности на автора.

Бих помолил докторанта да вземе отношение по следните въпроси в хода на защитата:

1. Как оценявате въздействието на климатичните промени върху изследвания от Вас сектор, и в частност винения сектор в България?
2. Как оценявате анонсираната от бъдещият президент на САЩ промяна на митническата политика на държавата върху винения експорт на Европейския съюз и България?

V. Обобщено заключение и становище

Общото ми становище е: авторът е разработил дисертация, която има ясно формулиран проблем, цел и задачи, предполагащи научно изследване; дисертацията е доказателство, че Йордан Славчев Чорбаджийски познава научната литература и постиженията в тази научна област, открил е значими проблеми, систематизирал е изследваната проблематика, правилно е интерпретирал резултатите от научното изследване, оформил ги е и ги е представил разбираемо и логично. Дисертационният труд съдържа научни или научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания.

Това е основание да дам своята подкрепа чрез **положителна оценка** на дисертационния труд на **Йордан Славчев Чорбаджийски** и да **препоръчам на членовете на научното жури** по процедура по публична защита на дисертационен труд на тема „Финансов анализ и оценка на абсорбцията и експорта в сектора на винопроизводството в Република България” да **присъдят на докторант Йордан Славчев Чорбаджийски образователната и научна степен „доктор ” в професионално направление 3.8. Икономика, по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка” (Финанси).**

Дата: 09.12.2024

Рецензент:
(проф. д.н. Б. Божинов)